

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра історії Східної Європи

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-
педагогічної роботи
А. В. Пантелеймонов

“ _____ ” _____ 20__ р.

Робоча програма навчальної дисципліни

МЕТОДИ АРХЕОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

(назва навчальної дисципліни)

Напрямок _____ 6.020302 історія _____

Факультет _____ історичний _____

рівень освіти _____ перший (бакалаврський) _____

2018 / 2019 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету

“15” червня 2018 року, протокол № 6

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Любичев М.В., докт.іст.наук, доцент, професор кафедри історії Східної Європи, завідувач Навчально-дослідною лабораторією Германо-Слов'янської археологічної експедиції

Програму схвалено на засіданні кафедри
Історії Східної Європи

Протокол від “5”червня 2018 року № 14

В. М. Духопельников

В. о. завідувача кафедри _____

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією
Історичного факультету

назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна дисципліна

Протокол від “8” червня 2018 року № 10

О. І. Тумаков

Голова методичної комісії _____

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «МЕТОДИ АРХЕОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки

бакалаврів

(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

6.020302 історія

Напряму _____

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – ознайомлення з методами та сферами до- та ранньоісторичної археології.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни: знання про основні методи, сфери у до- та ранньоісторичній археології.

1.3. Кількість кредитів - 3

1.4. Загальна кількість годин - 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4 - й	-й
Семестр	
8 - й	-й
Лекції	
20 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
немає	год.
Лабораторні заняття	
немає	год.
Самостійна робота	
70 год.	год.
Індивідуальні завдання	
немає	

1.6. Заплановані результати навчання

Знання про основні методи до- та ранньоісторичної археології, специфіку їх використання. Знання про сфери дослідження у до- та ранньоісторичній археології.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Вступ до дисципліни

Поняття «археологія», «доісторична археологія», «ранньоісторична археологія», «метод дослідження», «сфера дослідження». Головне завдання до- та ранньоісторичної археології і зв'язок з ним методів та сфер дослідження.

Методи дослідження до- та ранньоісторичної археології: загальний огляд та зв'язок між методами. Сфери дослідження у до- та ранньоісторичній археології: загальний огляд.

Розділ 2. Польова археологія

Проспекція – локалізація археологічних пам'яток та методи неруйнівних досліджень (геофізичні, геомагнітні дослідження).

Розкопки:виміри, виділення шарів, документація.

Стратиграфія:поняття, основи.

Обробка знахідок.

Розділ 3. Статистичні методи

Питання до використання статистики у археології. Кількість. Порівняння. Кореляція. Аналіз значення. Інтерпретація.

Розділ 4. Аналіз ознак та класифікація.

Функціональна ознака. Матеріал та техніка виготовлення. Ремісничі традиції. Смак часу. Відображення культурної, соціальної, релігійної належності.

Розділ 5. Типологічне датування

Час виробництва та час обігу. Комбінаторна таблиця. Серіація. Визначення типологічних фаз. Датування типів. Датування комплексів знахідок. Зв'язок з абсолютними датами.

Розділ 6. Експериментальна археологія

Блоки питань:аналіз слідів використання, реконструкція та тест знарядь і процесів, визначення використання матеріалів та робочих процесів. Контекстуалізація. Поєднання знахідок та комплексів знахідок. Вкладення у загальний контекст.

Розділ 7. Хронологія

Постановка питання. Джерела. Методи та піходи. Межі.

Розділ 8. Екологія проживання

Постановка питання. Джерела. Методи та піходи. Межі.

Розділ 9. Соціальна структура та соціальна організація

Постановка питання. Джерела. Методи та піходи. Межі.

Розділ 10. Інтерація

Постановка питання. Джерела. Методи та піходи. Межі.

Розділ 11. Культурні зміни

Постановка питання. Джерела. Методи та піходи. Межі.

Розділ 12. Пізнавальне дослідження (Kognitionsforschung)

Постановка питання. Джерела. Методи та піходи. Межі.

Розділ 13. Символ, ритуал та релігія

Постановка питання. Джерела. Методи та піходи. Межі.

Розділ 14. Археологія та суміжні (партнерські) науки

Климатологія та науки про оточуюче середовище. Фізична антропологія. Аналіз ДНК. Дендрологія. Седиментологія/четвертична геологія. Петрографія/мінералогія. Аналітика ізотопів. Датування методом С 14. Вимірювання дозами опромінення.

Нумізматики. Аналіз фізичних писемних свідочств. Топоніміка. Етнологія. Науки про релігію.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	лаб.	інд.	с. р.	л		п	лаб.	інд.	с. р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Вступ до дисципліни												
Разом за розділом 1	6	1				5						
Розділ 2. Польова археологія												
Разом за розділом 2	7	2				5						
Розділ 3. Статистичні методи												
Разом за розділом 3	7	2				5						
Розділ 4. Аналіз ознак та класифікація.												
Разом за розділом 4	7	2				5						
Розділ 5. Типологічне датування												
Разом за розділом 5	7	2				5						
Розділ 6. Експериментальна археологія												
Разом за розділом 6	6	1				5						
Розділ 7. Хронологія												
Разом за розділом 7	7	2				5						
Розділ 8. Екологія проживання												
Разом за розділом 8	6	1				5						
Розділ 9. Соціальна структура та соціальна організація												
Разом за розділом 9	6	1				5						
Розділ 10. Інтерація												
Разом за розділом 10	6	1				5						
Розділ 11. Культурні зміни												

Разом за розділом 11	6	1			5					
Розділ 12. Пізнавальне дослідження (Kognitionsforschung)										
Разом за розділом 12	6	1			5					
Розділ 13. Символ, ритуал та релігія										
Разом за розділом 13	6	1			5					
Розділ 14. Археологія та суміжні (партнерські) науки										
Разом за розділом 14	7	2			5					
Усього годин	90	20			70					

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	немає	

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Головне завдання до- та ранньоісторичної археології і зв'язок з ним методів та сфер дослідження.	5
2	Аналіз фізичних писемних свідочств.	5
3	Сфери дослідження у до- та ранньоісторичній археології	5
4	Символ, ритуал та релігія	5
5	Проспекція – локалізація археологічних пам'яток	5
6	Проспекція – методи неруйнівних досліджень	5
7	Фізична антропология.	5
8	Соціальна структура та соціальна організація	5
9	Екологія проживання	5
10	Час виробництва та час обігу.	5
11	Експериментальна археологія	5
12	Комбінаторна таблиця.	5
13	Поєднання знахідок та комплексів знахідок.	5
14	Кореляція.	5
	Разом	70

6. Індивідуальні завдання

Планом не передбачено.

7. Методи контролю

Контрольна робота, залік.

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль	Залікова робота	Сума
Контрольна робота, передбачена навчальним планом		
40	60	100
	3 питання по 20 балів кожне	

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

Основна література

- Eggers H.-J. Einführung in die Vorgeschichte.-Berlin, 2006.
- Eggert M.K.H. Prähistorische Archäologie: Konzepte und Methoden.-Tübingen-Basel, 2008.
- Jacob-Friesen K.H. Grundlagen der Urgeschichtsforschung. Stand und Kritik der Forschung über Rassen, Völker und Kulturen in urgeschichtlicher Zeit.-Hannover, 1928.
- Müller-Karpe H. Einführung in die Vorgeschichte.-München, 1975.
- Trachsel M. Ur- und Frühgeschichte. Quellen, Methoden, Ziele.- Zürich, 2008.
- Skóra K. Struktura społeczna ludności kultury wielbarskiej.-Łódź, 2015.
- Авдусин Д.А. Полевая археология СССР – М., 1980.
- Каменецкий И.С.Археология (I.Введение; II.Археология и другие науки).Учебное пособие.-М., 1999.
- Винокур І.С., Телегін Д.Я. Археологія України. – К., 1994.
- Археология: Учебник / Под ред. академика РАН В.Л. Янина.– М.: Изд. Моск. ун-та, 2006.
- Мартынов А.И., Шер Я.А. Методы археологических исследований.-М., 2002.
- Археологические культуры и культурная трансформация.- Л., 1991.

- Классификации в археологии. Терминологический словарь-справочник.-М., 1990.
- Елкина А.К., Подвигина Н.Л., Хазанова И.А., Шемаханская М.С. Полевая консервация археологических находок (текстиль, металл, стекло). Методические рекомендации.-М., 1987.
- Колпаков Е.М. Теория археологической классификации.-СПб., 1991.
- Массон В.М. Исторические реконструкции в археологии.-Самара, 1996.
- Федоров-Давыдов Г.А. Статистические методы в археологии.-М., 1987.
- Щапова Ю.Л. Естественнаучные методы в археологии.- М., 1998.
- Щапова Ю.Л. Археологическая эпоха: хронология, периодизация, теория, модель.-М., 2005.
- Археология и естественные науки.-М., 1965.
- Проблемы абсолютного датирования в археологии.- М., 1972.
- Статистико-комбинаторные методы в археологии.- М., 1975.
- Cronin J. The elements of archaeological conservation.-London, 1990.
- Archaeological Method and Theory: an Encyclopedia.-New York, 2000.
- Журбин И.В. Геофизика в археологии: методы, технология и результаты применения.-Ижевск, 2004.
- Методика полевых археологических исследований.-Л., 1989.

Допоміжна література

- Клейн Л.С. Археологические источники.-Л., 1974.
- Клейн Л.С. Археологическая типология.-Л., 1991.
- Клейн Л.С. Принципы археологии.-СПб., 2001.
- Grabtree P.J., Campana D.V. Archaeology and Prehistory.-Boston, 2001.
- Rouse I. Introduction to prehistory. A systematic approach.-New York:, 1972.
- Sharer R.J., Ashmore W. Fundamentals of Archaeology. - Menlo Park: The Benjamin/Cummings Publishing Company, 1979.
- Брей У., Трамп Д. Археологический словарь. - М., 1990.
- Чмихов М.О., Шилов Ю.А., Корнієнко П.Л. Археологічні дослідження курганів. – К., 1989.
- Матюшин Г.Н. Археологический словарь.-М., 1995.
- Щапова Ю.Л. Введение в вещеведение: естественнонаучный подход к изучению древних вещей.-М., 2000.
- Археология и естественно-научные методы.-М., 2005.
- Базы данных в археологии.-М., 1995.
- Вагнер Г.А. Научные методы датирования в геологии, археологии и истории.-М., 2006.
- Викторова В.Д. Научный поиск в археологии.- Свердловск, 1989.
- Малинова Р., Малина Я. Прыжок в прошлое. Эксперимент раскрывает тайны древних эпох.- М., 1988.

Проблемы абсолютного датирования в археологии.- М., 1972.

Burke H., Smith C. The Archaeologist's Field Handbook.-2004.

Harris Ed.C. Principles of archaeological stratigraphy.- 1989.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

Сайт Германо-Слов'янської археологічної експедиції ХНУ імені В.Н.Каразіна:
gsae.karazin.ua

Шкала оцінювання

Знання студентів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

– "відмінно" – студент міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;

– "добре" – студент добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного;

– "задовільно" – студент в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю;

"незадовільно" – студент не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані.